

A hitelfinanszírozásának áttekintő elemzése és a gazdasági válságok azok tanulságai függvényében a hazai vállalkozások példáján keresztül¹¹

Dr. habil. Csiszárík-Kocsir Ágnes

Egyetemi docens, Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar
kocsir.agnes@kgk.uni-obuda.hu

Absztrakt: A vállalkozások finanszírozásának alapvetően két módja létezik, a saját tőkéből, valamint az idegen tőkéből való finanszírozás. Az idegen tőke finanszírozás, ezen belül a hitelfinanszírozás sok gazdasági szereplő számára létfontosságú, így a működésének zálogát jelenti. A hiányzó forrásait a vállalkozások egyszerűen és gyorsan a pénzügyi piacokról tudják megszerezni, leginkább hiteltermékek formájában. A túlzott eladósodás azonban számos kockázattal bír rövid-, közép- és hosszú távon egyaránt. Minden gazdasági entitás számára létfontosságú az optimális eladósodási szintjének, valamint a hitelállományának a meghatározása. A vállalatok és vállalkozások hitelfinanszírozását nagymértékben érintik a makrogazdasági folyamatok. A válság okozta változások, a világgazdasági anomáliák, a kamatlábak és az infláció növekedése minden esetben kedvezőtlenül érinti a vállalkozások kitétségét a hitelnyújtókkal szemben. Mindez különösen igaz a magyar vállalkozásokra is. A 2008-as visszaesés előtt elterjedő devizahitelezés, valamint a válságot követő nehézségek számos kis- és közép vállalkozást és nagyvállalatot juttattak csődhelyzetbe, vagy a megszűnés határára. Ez a válság nagyon nagy tanuló lecke volt a gazdaság minden szereplője, így a vállalati, vállalkozói szektor számára is. Annak ellenére, hogy a hitelezési szűkítések és feltételek jelentősen szigorodtak az elmúlt években, még mindig számos kockázatot jelent a hitelfinanszírozás, főként ha az inkább működésre, és nem beruházásra fordítódik. Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a vállalati hitelezésben bekövetkezett változásokat a 2008-as válságot és a koronavírus válságot követően napjainkig a magyar gazdasági szektor példáján keresztül. A tanulmányban megvilágításra kerülnek a hitelezésben bekövetkezett változások, valamint a vállalkozások részéről tapasztalható szemléletformálódás is, amely alapján mérhető a vállalati pénzügyi kultúra szintje és megnyilvánulása a pénzügyi döntésekben.

---

¹¹ A tanulmány a Nemzeti Közszerzői Egyetem Széll Kálmán Állampénzügyi Kutatóműhely támogatásával készült.

1 Bevezetés

A kis- és középvállalkozások minden országban, így Magyarországon is dominánsak a működő vállalkozások között. Az általánosan elfogadott definíció szerint a KKV szektort az alábbi küszöbértékek mentén határozzuk meg:

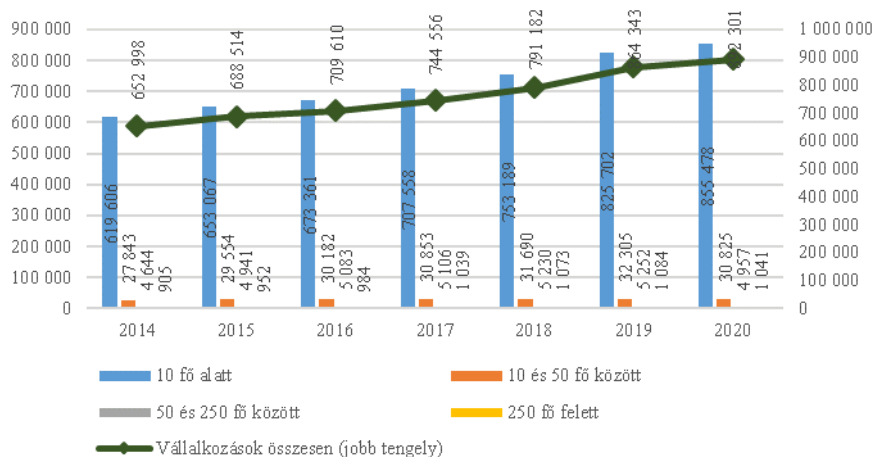
1.	1. Létszám (éves munkaerő egységben):	1. Éves forgalom	1. Éves mérlegfőösszeg
2. Mikrovállalkozás	2. < 10	2. ≤ 2 millió EUR	2. ≤ 2 millió EUR
3. Kisvállalkozás	3. < 50	3. ≤ 10 millió EUR	3. ≤ 10 millió EUR
4. Középvállalkozás	4. < 250	4. ≤ 50 millió EUR	4. ≤ 43 millió EUR

1. táblázat: A KKV méretkategóriái

Forrás: Európai Bizottság, 2020

Attól függetlenül, hogy a KKV szektor mind termelékenységben, mind versenyképességben elmarad a nagyvállalatokétól, mégis ők foglalkoztatják a munkavállalók java részét, és adják a működő vállalkozások döntő hányadát (99,9%), melyet az alábbi ábra szemléltet. A szektorral szemben gyakori kritika, hogy kevés az általuk megvalósított beruházás, mert nincs arra forrásuk. A működő vállalkozások számát nagy mértékben befolyásolja a makrogazdasági környezet, az az által biztosított működési feltételrendszer, a konjunktúra általános állapota. A 2008-as válságot követő recesszióból kilábalva a gazdaság növekedésével arányos nőtt a Magyarországon működő kkv-k száma is, mely a 2020-as statisztikai adatok alapján. Míg (a rendelkezésre álló adatok alapján) 2014-ben csak 652 ezer kkv működött, addig ez a szám 2020-ra közel egyharmaddal nőtt, több, mint 891 ezerre. Ez jól illusztrálja a meghatározó mivoltukat a magyar gazdaságban, és egyben azon anomáliákat is, melyek a finanszírozásukkal kapcsolatosak.

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2022/2. kötet
Globális reakciók, lokális akciók a gazdaság rezilienciájának erősítéséhez

1. ábra: A magyar kis- és középvállalkozások száma

Forrás: Magyar Központi Statisztikai Hivatal, 2022

A vállalkozások finanszírozását a tankönyvek és a szakirodalmak két aspektusból tárgyalják. Egyik oldalról megkülönböztetünk belső, azaz a vállalat működéséből, létéből származó forrásokat, valamint külső, azaz a vállalaton kívülről, a pénz- és tőkepiacról érkező forrásokat. Másik oldalról rövid távú, azaz éven belüli, és hosszú távú (éven túli) forrásokról is beszélünk. Ezen források vállalati működésbe való illesztése, ezek arányának megtalálása régóta érdekli a témával foglalkozó szakembereket. Egy dolog azonban biztosan kijelenthető, nem létezik olyan deklarált arány egyik forráspárra sem, ami egyértelműen ráhúzható lenne az adott szektorban és méretkategóriában működő összes vállalkozásra. Más forrásigénnyel és összetétellel élnek a méretük alapján kisebb vállalkozások, akik nem akarnak vagy a finanszírozási anomáliák miatt nem is akarnak növekedni, és más forrásösszetétellel működnek az életkoruk szerint idősebb vállalkozások, akik szakmai tapasztalataik, vállalkozói kapcsolatrendszerük miatt más fajta forrásokhoz képesek a vállalkozásukat juttatni (Cabra-Mata, 2003).

A finanszírozásban a hitelek kiemelt szerepet töltenek be, főként a gazdaság fellendítése, talpra állítása szempontjából. Beck (2012) felsorolja, hogy a hitelezés hogyan tud hatni a gazdaság növekedésére: képes erősíteni a vállalkozói kedvet valamint a meglévő vállalatok méretét, növeli az exportot, így az abból származó bevételeket is, és javítja a gazdaságpolitikai eszközök hatékonyságát is. Bár napvilágot láttak már olyan irányzatok is, melyek a hitelek nélküli kilábalás (creditless recovery) lehetőségét hangsúlyozzák (Abiad et.al, 2011), azonban ez Európa keleti részében a jelen finanszírozási helyzet ismeretében elképzelhetetlen, így e fogalom létezését Biggs, Mayer és Pick már korábban, 2009-ben meg is cáfolja. A hitelek vállalati finanszírozásban betöltött kiemelt szerepére a rendszerváltás utáni években fordítódott kiemelt figyelem, mikor is a kilencvenes

évektől kezdődően megjelentek a külföldi tulajdonban lévő bankok nemcsak Magyarországon, hanem a régióban egyaránt. A külföldi leánybankok magukkal hozták a likviditásuk mellett a gyakorlataikat, módszereiket is, ami sajnos a kelet-európai régióban nem társult olyan fogadóoldalbéli tudással, mely képes lett volna a hitelek megfelelő helyen kezelni a finanszírozási struktúrában. Ennek az oka sok esetben a túlzott eladósodás, a felelőtlen hitelfelvétel lett, amit a 2008-as Lehman-csőd alapvetően átírt (Banai, 2016). Éppen ezért fontos a gazdasági fenntarthatóság előtérbe helyezése (Lentner – Zéman, 2016; Zéman et.al. 2016).

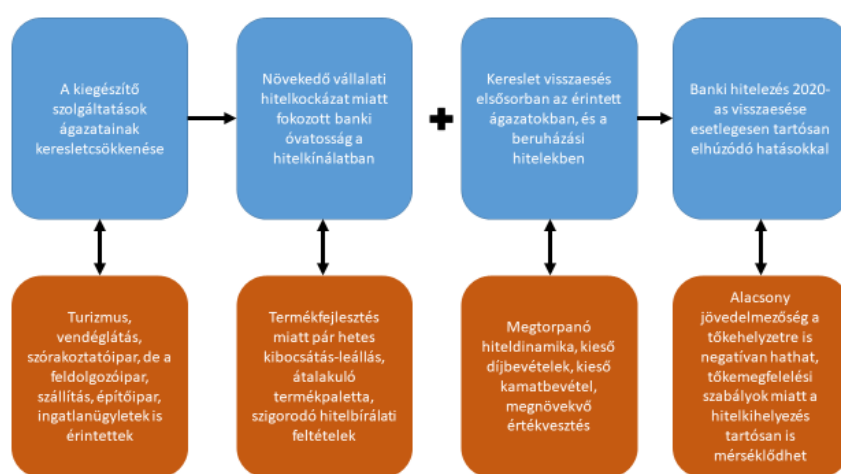
A vállalati hitelezés a banki gyakorlat alapján az a szegmens, mely a leggyorsabban képes reagálni a válságok okozta gazdasági helyzetre. A válságok elkerülhetetlen velejárói a modern gazdaságoknak, így kénytelenek vagyunk alkalmazkodni azokhoz, felkészülni rájuk. A 2008-as válság okaival számos szakcikk és tanulmány foglalkozott már. Vannak, akik a keresleti oldalon keresik a felelősöket (háztartások, vállalatok, államok), vannak, akik a kínálati oldalt okolják (bankok, pénzügyi intézmények), és léteznek olyan vélemények is, melyek a szabályozókat (felügyelvek, jegybankok) okolják a problémák eszkalálódásáért (Lentner et.al, 2011; Lentner, 2013). A pénzügyi közvetítőrendszer problémái a források elapadásában, a kockázatvállalási hajlandóság csökkenésében jelennek meg elsőként. A válság miatt visszaeső vállalati bevételek, a piacok zsugorodása miatt csökken a rendelkezésre álló cash-flow értéke is, ami miatt nehézséget okoz az adósságszolgálat, ami a további hitelfelvétel akadályává lesz rövid időn belül. Fontos azonban megjegyezni, hogy az európai országok KKV szektora számára ez a leginkább elérhető és használható külső forrás a belső források használata után. Így a hitelezés visszaesése egyben konzerválja a finanszírozási nehézségeket a KKV szektor számára.

A gazdaság működése mindig is ciklusok által behatárolt volt. Ciklus alatt a GDP potenciális ingadozását értjük, azaz annak mozgásával értelmezzük a gazdaság fellendülő és leszálló ágát (Matuskova, 2022). A fellendülő szakaszban megnövekvő optimizmus a gazdaság minden szektorára pozitív hatással van, megnő a beruházási és a fogyasztási kedvre. A bankok hitelezési tevékenysége együtt mozog a gazdaság teljesítményével, a gazdaság fellendülő szakaszában meglődül, s egy visszaesés, esetleges válság esetén pedig visszaesik, akár be is fagy (Papp – Zágonyi, 2017, Aigner, et al. 2022). A prosperáló szakaszok a vállalkozások hitelfelvételi kedvét is növelik, így hajlamosak magas eladósodottságot vállalni a jövőbeli pozitív üzenetek reményében, ami pedig a következő válság esetén mind-mind kockázat formájában jelentkeznek. A magyar KKV-k hitelezése a válságot megelőző években expanzív jellegű volt a korábban már ismertett körülmények miatt (Balog – Nagy, 2014), amit a válság begyűrűzése teljes mértékben megszakított. A válság előtt beáramló olcsó, és leginkább külföldi források hatalmas adósságpozíciókat eredményeztek, a hitelboom miatt pedig hatalmas kockázat árazódott be a magyar gazdaságba (Hegedűs – Schmidt, 2022).

A banki források elapadása miatt a szektor kénytelen volt felélni a tartalékait, leépíteni a kapacitásait azért, hogy életben tudjon maradni. A válsággal kapcsolatos túlélő reakció miatt nem valósultak meg a szükséges beruházások, ami miatt további leszakadás valósult meg a nagyobb versenytársakhoz képest. A bankok válság utáni óvatos magatartása miatt a vállalati szektor hitelállományában nemzetközi szinten is páratlan visszaesés következett be (Bauer – Oláh, 2016). Ahogy több tanulmány is utalt rá, a magyar vállalatok hitelezésében kifejezetten későn indult be a folyamat a válságot követően, ami főként a hitelkínálati oldal döntéseivel magyarázható (Sóvágó, 2011). Különösen figyelemmel kell lennünk az önkormányzati rendszerre és azon belüli cégek tőkeszerkezetére. (Hegedűs – Zéman, 2016) Mint ahogy azt a fent idézett tanulmány is alátámasztja, hazánkban volt a legnagyobb a hitelezés visszaesése a régióban, holott a hitelezés megugrása a válság előtt nem volt kiugróan magas. A hitelezés visszaesése még 2013-ban sem állt meg (Fábián, 2014). A hitelektől való félelem miatt a kkv-k egyre inkább alternatív alkalmazkodási lehetőségeket kerestek, visszafogták a beruházásaikat, a termelésüket, ami tovább rontotta a hitelképességüket, így mindezek negatív hatással voltak a bankok hitelezési potenciáljára is, ami lassította a válságból való kilábalás folyamatát (Bodnár, et al, 2017). A folyamatok megfordítása érdekében a Magyar Nemzeti Bank 2012-ben kamatsökkentési akciót hirdetett, ami javított ugyan a vállalkozások helyzetén a hitelezés kapcsán, de átütő eredményt nem hozott, mivel a piaci alapú hitelezés nem, vagy csak nagyon lassan kapott erőre (Bauer, 2016). E helyzetben segített a Magyar Nemzeti Bank által meghirdetett Növekedési Hitelprogram, mely kedvezményes kamatozás mellett nyújtott hitelt az amúgy is jelentős finanszírozási problémákkal küzdő KKV szektornak. Azt is szakirodalmak bizonyítják (Antal-Pomázi, 2011), hogy a KKV-k növekedésének korlátai között döntő szerepet játszik a finanszírozás, azaz a forrásokhoz való jutás korlátozott volta, és annak sok esetben igen magas ára. Források hiányában viszont a szektor nem képes a növekedésre, amit a válság utáni évek teljes mértékben bizonyítanak. A program az induláskor leginkább a beruházási hitelek nyújtására összpontosított, mivel a beruházások kiemelten fontosak a növekedés beindításában, és a gazdasági növekedési pályára állításában. A hitelprogram a 2008-as válság után sokat lendített a magyar gazdaság állapotán.

Az eszköz az évek múlásával egyre inkább gazdaságöszntönző jelleget öltött, és a 2020-ban megjelent koronavírus válság kezelésében is hatékony segítséget nyújtott. A program kibővült, a korábban kedvezőbb kondíciókkal és felhasználási területtel kínált segítséget a magyar vállalkozások számára. A 2020-ban megérkezett koronavírus járvány a válságok újabb szeletét hozta testközelbe. A járvány miatt hozott lezárások akadályozták az ellátási láncok működését. A tömeges betegségek a munkaerő kiesést, valamint a folyamatok szétszakadását hozta magával. Számos vállalkozás került nehéz helyzetbe, amelyet vagy pótlólagos finanszírozási források bevonásával, vagy pedig a költségek csökkentésével, több esetben a munkaerő elbocsátásával kezelték. Az ellátási láncokban bekövetkezett zavarok raktározási problémákat és a termelés visszaesését okozták, amit tovább erősített a keresletcsökkenés, a fogyasztási tér

megváltozása, ami maga után hozta a fogyasztói szokások megváltozását is. A változások hozta nehézségek első körben likviditási problémaként jelentkeztek a vállalkozásoknál, majd ezt követték a beruházásokkal kapcsolatos problémák, azok leállítás. Ezen problémákat a magyar nemzeti bank gyorsan felismerte, és a már jól működő eszközt a feltételeknek megfelelően átszabta. Az újra szabott Növekedési Hitelprogram jó alapot jelentett a válságkezelésnek, hatékony eszközökkel megtámogatva a vállalkozások túlélését.

2. ábra: A COVID-19 vállalati hitelezésre gyakorolt potenciális direkt hatása

Forrás: Hegedűs – Schmidt, 2022 alapján saját szerkesztés

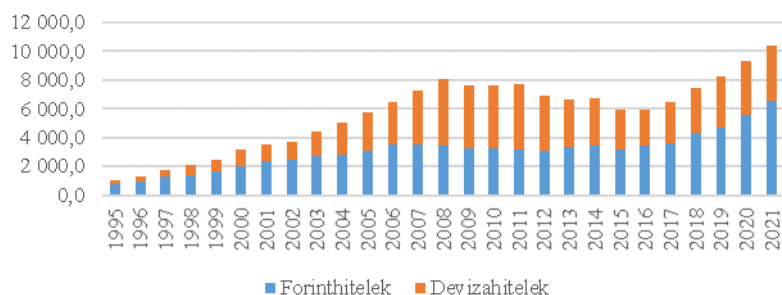
2 Anyag és módszer

Jelen tanulmányban bemutatott számadatok a Magyar Nemzeti Bank vállalkozási hitelezési statisztikáiból származnak. A magyar jegybank évek óta gyűjti meghatározott rendszerességgel a hazai kereskedelmi bankok megkérdezésével a nemzetgazdaság működésével kapcsolatos adatokat, melyeket rendszeresen közzé is tesz a honlapján. A tanulmányban éves adatok elemzésével kerül bemutatásra a magyar vállalkozások hitelállománya 1995-től 2021-ig. A munka során az időszak végi állományi adatokkal dolgoztam, melyek millió forintban kerülnek feltüntetésre. A tanulmányban állományi adatokkal, valamint bázis- és láncviszonszámok segítségével elemzem a témát. A jelen tanulmányban a vállalkozások által felvett forint és devizaalapú hitelek állományát vizsgáltam.

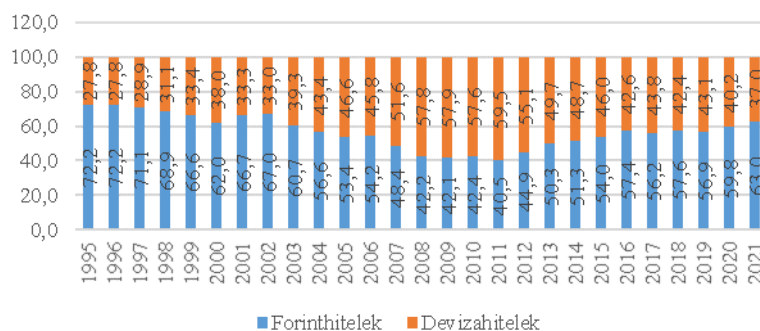
3 Eredmények

A magyar vállalkozások hitelfelvételében bekövetkezett változások tökéletesen leképezhetők a Magyar Nemzeti Bank által gondozott adatbázisok alapján. A hitelfelvétel, hogy a szakirodalmi források és mutatják jelentősen ingadozik, és mindig válságok által determinált. A 2008-as válság, valamint az azt követő kisebb válságok majd a 2020-as válság egyértelműen nyomot hagyott a magyar vállalkozások hitelfinanszírozásán. Az azonban kétségkívül, hogy hitelek nélkül működni nem lehet, azok szükségesek ahhoz, hogy a beruházások előrébb hozhatók legyenek, valamint a különböző likviditási problémák is áthidalhatók legyenek. A magyar vállalkozások számára számos kihívást tartogatott a múlt, de a jövő sem fogja ezektől megkímélni a szervezeteket. Ha az 1995-ös évtől vizsgáljuk a magyar vállalkozások hitelfelvételét, akkor abban számos sajátosság figyelhető meg. Az 1995-ös, rendszerváltást követő megrázkódtatás után egyre jobban kezdett magához térni a vállalati hitelezés piac. Addig amíg 1995-ben a mai adatok hoz képest elenyésző mértékű volt a hitelfinanszírozás, addig napjainkra, különböző tényezők hatására ez jelentősen megváltozott. A rendszerváltás okozta sokk sok vállalkozást távol tarott az adósságjellegű forrásoktól, de ahogy beletanult a magyar gazdaság a piacgazdaság működésébe, egyre jelentősebb forrássá vált a hitel. Megfigyelhető az is, hogy eleinte inkább csak a forinthitelek domináltak, amely 2003 és 2004 körül jelentősen módosult a beáramló devizaforrásoknak köszönhetően. A 2008-as válságot megelőzően a döntő többségében a deviza alapú hitelek voltak a vállalkozásoknál, azok ígért olcsósága, kedvezőbb ára miatt, ami komoly kockázatot jelentett a válság bekövetkezése, valamint annak eszkalálódása tekintetében. A devizahitel kockázatainak nem ismerése az általános pénzügyi műveltség hiányára vezethető vissza, mely komoly problémát jelentett az egyének, de a vállalkozások tekintetében is. A 2008-as megrázkódtatást követően egyre több vállalkozás próbált szabadulni a felgyülemlett devizahitel állományától. Az arány megfordulása 2013-ra tehető, amely egybeesik a Növekedési Hitelprogram beindulásával. Ezt követően folyamatosan csökkent a deviza hitelek aránya a magyar vállalkozások hitelfinanszírozási szerkezetében. Manapság az látható, hogy kicsivel több, mint egyharmadát teszi ki a devizaforrások a forinthitelforrásokkal szemben. Ez az arány 2008-ban közel 58% volt, ami hatalmas kockázatot jelentett a rendszerben, mindezt a 3. ábra szemléleteti.

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2022/2. kötet
Globális reakciók, lokális akciók a gazdaság rezilienciájának erősítéséhez

1.

2.

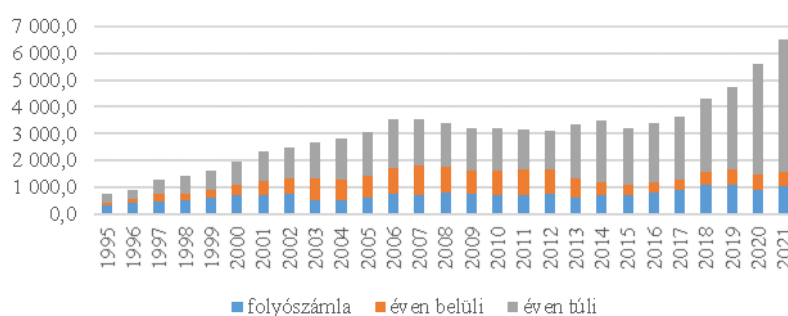
3. ábra: A magyar vállalkozások forint és devizahiteleinek értéke és azok aránya a vizsgált években
(milliárd forint és százalék)

Forrás: A Magyar Nemzeti Bank adatai alapján saját szerkesztés

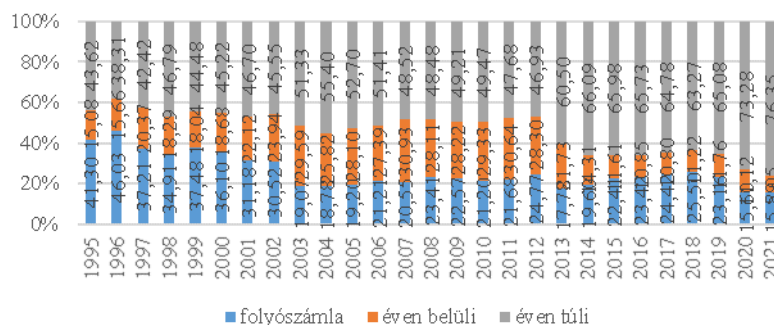
A továbbiakban a forint hitel forrásokat vesszük górcső alá. A fenti, madártávlatból vett kép alapján látható, hogy a 2008-as válságot megelőzően nem voltak divatosak a forint hitelek, azokat drágának, rugalmatlannak titulálták a hitelfelvevők, és sokkal inkább a devizahitelforrások felé fordultak azok ígért olcsósága miatt. Azonban nem szabad megfeledkezni arról, hogy a devizahitelezés nem más, mint árfolyam spekuláció. A hitelfelvevők folyamatosan arra spekulálnak, hogy a deviza pozíciója a magyar forinttal szemben tartósan jobban alakul. Ezt azonban a 2008-as válság megcáfolta. A forint hiteleken belül elsősorban az éven túli hitelek dominálnak, ami mindenképpen üdvözlendő. Azonban a 2008-as válságot megelőzően csak kicsivel több, mint 50% volt az éven túli forrásoknak az aránya. 2007-ben ez az arány már 50%-ra csökkent, amely 2012-ig tovább romlott. Jelen esetben is változást a 2013-as hitelprogram bevezetésének köszönhetően tudhatunk be. 2013-ban a beruházásra fordítandó éven túli hitelek aránya drasztikus mértékben megugrott a korábbi állományi adatokhoz képest, azaz több mint 60% lett. Ezt követően ezen hiteltípusok aránya a forint hitelezésben évről évre növekvő tendenciát mutat, minimális visszaesésekkel. Ez mindenképpen üdvözlendő és kiemelendő, hiszen a

beruházások húzzák magukkal a gazdaságot, jelentős tényezői a gazdasági növekedésnek. Ezért nagyon fontos hogy a hitelek olyan tételekre fordítódjanak, amelyek ki is termelik a vissza fizetésüket. Ez a likviditási hitelektől nem várható el, erre csak a beruházási hitelek képesek. Így elmondható, hogy a forinthitelezés szerkezete pozitív irányba fordult, a magyar kis- és középvállalkozások ezen hitelforrásokat inkább a jövőbeli életképességük, versenyképességük érdekében fektetik be különféle beruházások, és befektetések formájában.

1.

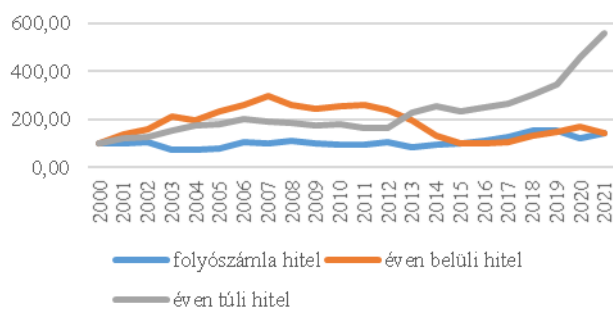
2.

4. ábra: A magyar vállalkozások forint hiteleinek összetétele és az egyes típusok aránya a vizsgált években (milliárd forint és százalék)

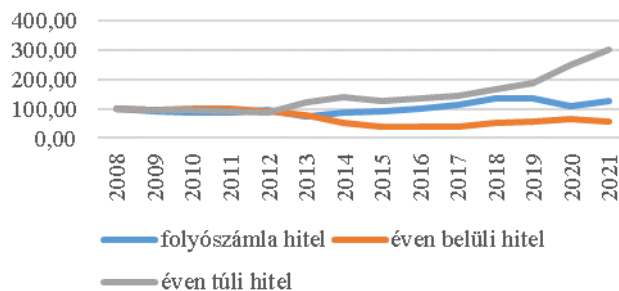
Forrás: A Magyar Nemzeti Bank adatai alapján saját szerkesztés

Érdeemes egy pillantást vetni a forinthitelezés alakulására 2000-es illetve 2008-as bázison mérve. Ha az ezredfordulót tekintjük bázisévnek, akkor látható, hogy a 2008-as válság után jelentős csökkenés következett be a hitelezésben, mely leginkább a folyószámlahitelekben érhető tetten. Tartósan csak 2015-től ment a 2000-es évek bázisértéke fölé a folyószámla hitelezés aránya, ami viszont 2018-tól már eléggé magasnak is mondható. Az éven belüli forinthitelek tekintetében szintén elég magas arányú növekedés látható, 2012-ben ez az érték 238% volt a 2000-es évek bázisához képest. Ezt követően folyamatosan erodálódott a

növekedési ütem, jelenleg a folyószámla hitellel azonos értéket képviselnek a rövid távú hitelforrások. Ezzel szemben hatalmas növekedést produkált az éven túli hiteleknek az értéke, amely 2013-tól ismételten a hitelprogramnak köszönhetően 200% fölé nőtt. 2018-ban elérte a 300%-os értéket, 2020-ban 400% fölé emelkedett, és 2021-ben pedig 559%-on állt meg a 2000-es bázishoz képest az éven túli hiteleknek az értéke, amely szemmel láthatóan is hatalmas változást jelent. Ha 2008-as bázison mérjük az adatokat, akkor hasonló változásokat láthatunk, de a mérték nem ugyanakkora. A legnagyobb változást ismételten a 2008-as értékhez képest az éven túli hitelek mutatják, amelyek a legutolsó adatok szerint 300 %-ot tesznek ki. A folyószámla hitelek 127%-on, még, érdekes módon az éven belüli hitelek a 2008-as érték felénél, 55%-nál zárták az utolsó vizsgált évet.

1.

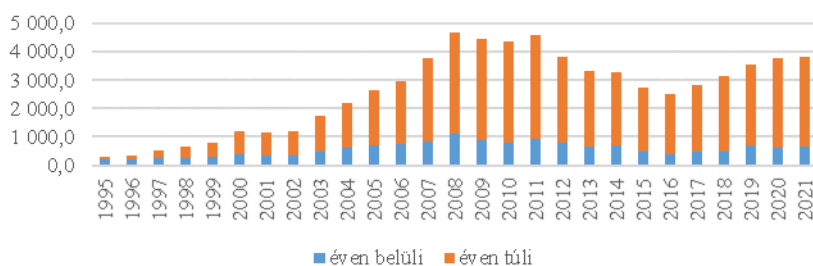

2.

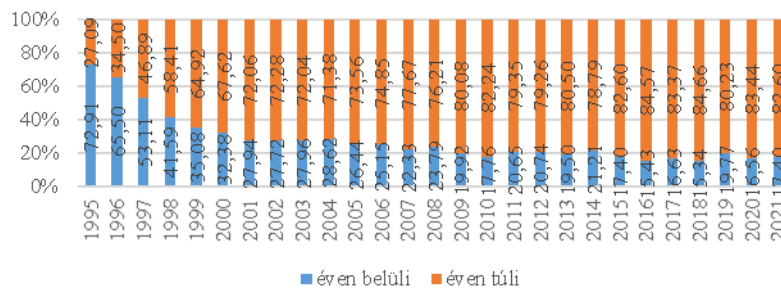
5. ábra: A magyar vállalkozások forint hitelösszegeinek változása 2000-es és 2008-as bázison
 Forrás: A Magyar Nemzeti Bank adatai alapján saját szerkesztés

A devizahitelezés mint fogalom a magyar gazdaságban kis túlzással szitokszónak minősül. A devizahitelek okozta pénzügyi nehézségek a háztartások és a vállalkozások szintjén egy életre megtanították a devizahitelezés minden egyes kockázatát. A pénzügyi kultúra alacsony szintje, az alapfogalmak nem ismerete számos rossz döntést, és azok hosszú távú negatív következményeit vonták maguk után. A devizahitelezés az ezredfordulón kezdett egyre nagyobb mértékűt ölteni,

és a 2008-as válság hoz közeledve, és azt követően is jelentős kockázati tényezőként funkcionált a rendszerben. A vállalkozások és a háztartások minden eszközzel próbáltak szabadulni ezen mérgező hitelektől, amelyeknek a tőketartozása, és a törlesztése folyamatosan növekedett a romló makrogazdasági feltételek miatt. A devizahitelezés azonban napjainkban is aktív szereplője a vállalkozások finanszírozásának. Még a háztartások szinte teljes mértékben megszabadultak a devizában denominált hitelektől, a vállalkozások esetében 80% körüli értéken mozog még mindig. Ez magasabb, mint a 2008-as válság során tapasztalt érték. Ennek oka lehet az is, hogy az anyavállalattól, vagy a külföldi devizában denominált hitelhez könnyebben jutnak a vállalkozások. Tehát a devizahitelezés a vállalkozások életében napjainkban is aktív szereplő, amit a 6. ábra mutat.

1.

2.

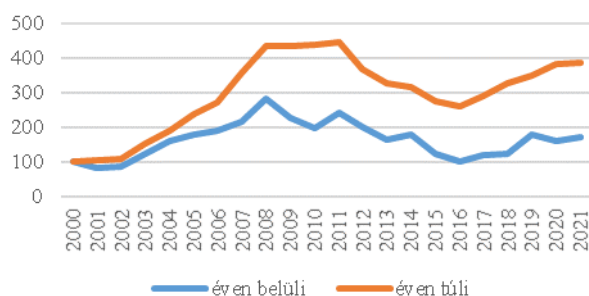
6. ábra: A magyar vállalkozások deviza hiteleinek összetétele és az egyes típusok aránya a vizsgált években (milliárd forint és százalék)

Forrás: A Magyar Nemzeti Bank adatai alapján saját szerkesztés

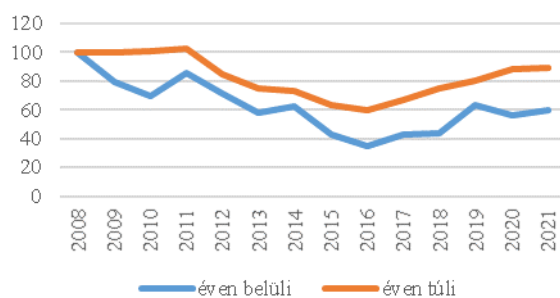
A devizahiteleket éven túli és éven belüli hitelek formájában csoportosítjuk. Ha 2000-es bázison nézzük az értékek változását, akkor látható hogy a válságot követően egy jelentős mélyrepülés volt látható a devizahitelek értéke tekintetében. Mindez azt jelenti, hogy a jelentős megugrást követően, amely 283%-os értéket jelentett 2016-ban ismét a 2000-es érték szintjére tért vissza. Manapság sem éri el a devizahitelek 2000-es évekhez mért aránya a 200%-ot, az utolsó vizsgált év

170%-kal zárt az éven belüli hitelek tekintetében. Az éven túli hitelek esetén viszont már más a helyzet. A 2000-es bázishoz mért csúcsot 2011-ben érték el a magyar vállalkozások, amikor is 445%-on álltak az éven túli devizahitelek. Ez a makrogazdasági tényezőknek köszönhetően folyamatosan csökkent. A leginkább mélypontnak minősülő év 2016 volt, amikor is 261%-on álltak az éven túli devizahitelek a 2000-es évek bázisához képest. Ezt követően folyamatos növekedés volt tapasztalható, azonban a tendencia jócskán meghaladta az éven belüli hitelek növekedését, és jelenleg 387%-on zártuk az utolsó vizsgált évet.

Ha 2008-as bázison vizsgáljuk a devizahitelezés alakulását a vállalkozások finanszírozásában, akkor teljesen árnyalt képet kapunk. Látható, hogy a 2008-as bázist az éven belüli devizahitelek koránt sem érik el, azok folyamatosan csökkentek, és a 2016-os mélypont után minimális növekedést mutattak, jelenleg 60%-on állnak. Ugyanez igaz az éven túli hitelekre is, amelyek 2008-tól kezdődően folyamatosan csökkentek, a legnagyobb mélypontot jelen esetben is 2016 jelentette, ahol 60%-on, ez az arány jelenleg is csak a 2008-as bázis 89 százalékát teszi ki. A bázisviszonyszámok alapján egyértelműen beigazolódik a devizahitelekkel való óvatos bánásmód személete, az azoktól való tartózkodás, és a hazai források felé történő elmozdulás.

1.

2.

7. ábra: A magyar vállalkozások deviza hitelösszegeinek változása 2000-es és 2008-as bázison

Forrás: A Magyar Nemzeti Bank adatai alapján saját szerkesztés

Konklúzió, összefoglalás

A vállalkozások hitelfinanszírozásának vizsgálata után számos üzenet dekódolható. Egyértelműen kijelenthető, hogy a hitelforrások a vállalkozások finanszírozásából sem Magyarországon, sem más országban nem írhatóak ki. A hitelforrások ésszerűen kezelve, és tudatosan felvéve sokat tudnak segíteni a vállalkozások fejlődésében, így a nemzetgazdaságok növekedésében egyaránt. Az előrehozott beruházások, az időben meglépett fejlesztések versenyelőnyt hoznak, valamint segítenek a piacok megszerzésében, és azok megtartásában. Viszont nagyon fontos, hogy a hitelforrásokat mindig körültekintően kell alkalmazni, az igényfelmerüléstől a felvételen át azok visszafizetéséig. A minél nagyobb hitel arány a vállalkozások életében sok kockázatot jelent nemcsak válsághelyzetben, hanem normál időkben is. A vissza nem fizetés kockázata bedőléseket, pénzügyi nehézségeket okozhat, éppen ezért nagyon fontos ezek tudatos és folyamatos nyomon követése. Itt került képbe a sokat hangoztatott pénzügyi műveltség és pénzügyi tudatosság fogalma, amely nemcsak az egyének szintjén, hanem a vállalkozások életében is kifejezetten fontos. Az egyének pénzügyi tudatossága beleépül a vállalkozások pénzügyi tudatosságába, amely javítja a teljes nemzetgazdaság pénzügyi tudatosságát is. A magyar gazdaság hitelfinanszírozásában nagyon sok érdekesség figyelhető meg. A 2008-as válságot megelőző hitel boom, a hosszú távú hitel befagyás, amelyen csak a nemzeti bank hitelprogramja tudott segíteni sok tanulságot hordoz magában. Egyrészt megtanította az eseménysorozat a vállalkozásokat arra, hogy mely hiteltípusokat érdemes preferálni, ami az adatok elemzéséből vissza is köszön. Az éven túli hitelek dominanciája egyfajta garanciát jelent a megfelelő hitelfelvételre. Az is látható, hogy a devizahitel források még mindig jelen vannak a vállalkozások életében, azonban azok jelentős változásokat mutatnak hogyha a bázisértékhez mért alakulást nézzük. Összességében elmondható, hogy a magyar vállalkozások hitelfelvételt illetően sokat tanultak a válságokból, és az is kijelenthető, hogy a hitelfinanszírozás jelenlegi alakulásában nagy szerepe van a nemzeti bank pozitív irányú terelésének és tevékenységének. A 2020-as válság hatásai azonban a most bemutatott adatok mentén még nem vizsgálhatók teljes mértékben. A jelent adatok azonban biztatóak a tekintetben, hogy a korábbi válságok jelentős mértékű immunitás biztosítottak a vállalkozásoknak a hasonló helyzetek megfelelő kezeléséhez.

Irodalomjegyzék

- [1] Abiad, A., Dell’Arricia, G., Li, B. (2011): Creditless recoveries. IMF Working Paper, WP/11/58, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2011/wp1158.pdf>, letöltve: 2019.06.07.
- [2] Aigner I., Garai-Fodor, M., Szemere, T.P.(2022): Singapore’s Journey as a Digit-all-ized and Innovative Smart Nation Toward Sustainability. In: Szakál, Anikó (ed.) IEEE 10th Jubilee International Conference on

Computational Cybernetics and Cyber-Medical Systems ICCS, Budapest
259-264.

- [3] Antal-Pomázi, K. (2011): A finanszírozási források szerepe a kis- és középvállalkozások növekedésében, *Közgazdasági Szemle*, LVIII. évf., 2011. március, 275.-295. pp.
- [4] Balog, Á., Nagy, M. (2014): Már nemcsak nálunk fontos a vállalati hitelek ösztönzése, *Magyar Nemzeti Bank*, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/szakmai_cikkek/hitelezeshp/Szakmai_cikk_Balog_adam_Nagy_Marton_Mar_nemcsak_nalunk_fontos_a_vallalati_hitelek_osztonzese.pdf letöltve: 2019.09.12.
- [5] Banai, Á. (2016): A banki hitelezést meghatározó tényezők – középpontban a bankok helyzete és a makrokörnyezet, *Közgazdasági Szemle*, LXIII. évf, február, 137-161. pp.
- [6] Bauer, P. (2016): A Növekedési Hitelprogram 2013.-2015. évi makrogazdasági hatásai, Növekedési Hitelprogram – a Magyar Nemzeti Bank hitelösztönző eszközének tapasztalatai, <https://www.mnb.hu/letoltes/novekedesi-hitelprogram-a-magyar-nemzeti-bank-hitelosztonzo-eszkozenek-tapasztalatai.pdf>, letöltve: 2019.09.12.
- [7] Bauer, P., Oláh, Zs. (2016): Milyen veszélyeket rejt a hitelezési piac és a hitelközvetítés befagyása? Növekedési Hitelprogram – a Magyar Nemzeti Bank hitelösztönző eszközének tapasztalatai, <https://www.mnb.hu/letoltes/novekedesi-hitelprogram-a-magyar-nemzeti-bank-hitelosztonzo-eszkozenek-tapasztalatai.pdf>, letöltve: 2016.12.10., 9.-20. pp.
- [8] Beck, T. (2012): Finance and Growth: Lessons from the literature and the recent crisis. <https://pdfs.semanticscholar.org/10da/04fd7c447e210a36c094483595cf53dc2e3f.pdf>, letöltve: 2017.03.05.
- [9] Biggs, M., Mayer, T., Pick, A. (2009): Credit and economic recovery, DNB Working Paper No. 218., https://www.dnb.nl/binaries/Working%20paper%20218_tcm46-220409.pdf, letöltve: 2020.04.19.
- [10] Európai Bizottság (2020): Felhasználói útmutató a kkv-k fogalommeghatározásához, file:///C:/Users/Csisz%C3%A1rik%20Szabolcs/Downloads/sme_definition_user_guide_hu-2.pdf, letöltve: 2022.04.15.
- [11] Fábíán, G. (2014): Az NHP megfordította a hitelszűke negatív spirálját, *Magyar Nemzeti Bank*, http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/szakmai_cikkek/hitelezeshp/Szakmai_cikk_Fabian_Gergely_NHP.pdf letöltve: 2021.06.15.

- [12] Hegedűs, S. Schmidt, B. (2022): Az NHP evolúciója – rugalmas igazodás a változó körülményekhez, in: Hitelezési fordulattól a zöld átmenetig (szerk: Pulai, Gy.), Magyar Nemzeti Bank, 7–25. pp.
- [13] Hegedűs, Sz., Zéman, Z. (2016): Tőkeszerkezeti elméletek érvényesülésének vizsgálata a hazai önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok körében, Statisztikai Szemle, 94 : 10, 1032-1049. pp.
- [14] Lentner, Cs., Szigeti, C., Borzán, A. (2011): New Dimension of Banks Social Responsibility, In: Sente V, Szendrő K, Varga Á, Barna R (szerk.) Abstracts of the 3rd International Conference of Economic Sciences: Sustainable Economics - Community Strategies, Kaposvár, Magyarország, 19-20. pp.
- [15] Lentner, Cs., Zéman, Z. (2016): Handling Crisis – Role in the Economy = Manipulace s krizi - role v ekonomice, Modern Science / Moderní Věda 45-58. pp.
- [16] Matuskova, E. (2022): A szlovák gazdaság és a többi visegrádi négy ország gazdasági ciklusainak összehasonlítása, Pénzügyi Szemle, 2022/3, 463-481. pp.
- [17] Sóvágó, S. (2011): Keresleti és kínálati tényezők a vállalati hitelezésben, MNB tanulmányok 94., Magyar Nemzeti Bank, <https://www.mnb.hu/letoltes/mt94.pdf>, letöltve: 2021.09.12.
- [18] Zéman, Z., Gábor, Á., Gál, Zs., Bárczi, J. (2016): The Role of Controlling in Sustainable Development - in the Information Support of Strategic Management, In: Štefko, R; Frankovsky, M; Fedorko, R (szerk.) Presov, Szlovákia : University of Prešov 344-350. pp.
- [19] Lentner, Cs. (2013): Enforcement of the Principle of Going Concern: with Special Regard to Public Service Providers, In: Hyránek, Eduard; Nagy, Ladislav (szerk.) Zborník Vedeckých Statí : Priebežné výsledky riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0004/13: Aktuálne trendy a metódy vo finančnom riadení podnikov a ich vplyv na finančnú stabilitu podniku Bratislava, Szlovákia : Vydavateľstvo Ekonóm, 9-17. pp.